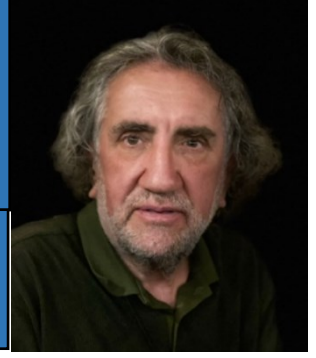

GERÇEKLİĞİN İKİ FARKLI YANI RASYONALİTE İRRASYONALİTE VEYA BATINILIK VE ZAHİRİLİK

MEHMET YAŞAR
SOYALAN

Allah, insanı yeryüzünün akleden, sorumluluk ve irade sahibi bir varlığı olarak yaratmıştır. Ancak o, çoğu zaman iradesini, bir başka insanın, bir hemcinsinin iradesine teslim etmektedir. Hakikati, varlığın, eşyanın, olayların sadece görünen somut yüzünden ibaret sandığı için akledebilme, sorgulama, araştırma yeteneğini/ özelliğini tahrip etmiştir. O, böylece ya bir hemcinsinin iradesine teslim olmakta ya da somut olanın sığılığında kaybolup gitmektedir.

Bunun sonucu olarak o, tabi olduğu kişi veya yapının emirlerini yerine getirip, onu taklit etmektedir. Nakli, aklın yerine koyarak, dini emir ve nehiyleri sadece zahiri boyutuyla sınırlamıştır. Dini vecibeleri de belli kuralların rutin tekrarları olarak anlamış, hayatını da bu yolda tüketmiştir.

Her iki durumda da aklını devre dışı bırakmıştır. İradesini hemcinsine teslim ederek sorumluluktan kurtulduğunu varsaymıştır. Böylece, kendi anlam dünyasını eşyanın zahiri / somut görünümü ile sınırlamış, bu çerçevede hep “ötekini” üretmiştir. Her günahı/kötülüğü ona yükleyen insanoğlu, kendisini, akli ve iradesi olmayan, dolayısıyla sorumluluğu da bulunmayan bir varlık derekesine, bir hiç konumuna düşürmüştür.

Ancak şartlanımlılık ve davranışların belirleyiciliği yüzünden aklını kullanamamıştır. İradesini başkasına tam bir teslimiyetle terk etmiş, yeryüzünü efendisinin iradesi çerçevesinde şekillendirmeye çalışmıştır. Tahrif etmiş olsa, somut olanın tek düzeliğinde kaybolma ve iki yanı keskin bir kılıca dönüşmüş, öteki dediğinin

kanında boğulmuştur. Doğası gereği tam bir hayvan olamadığı için tam bir teslimiyetten beklenen/istenilen hasıla da bir türlü elde edilememektedir.

Çünkü o yarım insanın bağılılığı da yarım olmaktadır. Hiçbir zaman o, sahibine hayvanlardaki gibi çıkarsız, hesapsız, hasbi bir bağılılıkla bağlanamaz. Ne kendi adına bir hayır ortaya koyabilmiş ne de tabi oldukları adına... Sıgılık, yüzeysellik, şekilcilik, çirkinlik, duyarsızlıklar, ötekileştirmeler, çelişkiler, kuru kalıplar dışında ve kör bir itaatten ve ihanetlerden öte bir şey de ortaya çıkmamıştır.

Üstelik pek çok katliam, zulüm ve haksızlık da onun elleriyle onlar kullanılarak gerçekleştirilmiş ve gerçekleştirilmektedir. Bu haliyle o yarım insan, iradesi başkasının elinde ne zaman patlayacağını ancak başkalarının bilebildiği serseri bir mayın olmuştur. İstenilen her kalıba girebilen vahşi bir tetikçi, kötülüğün açık bir taşıyıcısı ve aracı olmak durumunda kalmıştır. Kötülüğün aracına dönüşmüş bu yarım insan, her çağda aynı zamanda, yeryüzündeki yıkım ve fesatların yegâne mimarı olagelmiştir.

Hemcinslerinin emriyle veya olayların tetiklemesi ile kendisine istenilen her şey yaptırılabilir. Kurulmuş bir makineye dönüşmüş/ dönüştürülmüştür. Bu yarım insan, geçmişteki gibi bugün de rasyonalite, irrasyonalite, batınlık ve zahirilik kıskacında her türlü kötülüğün aleti ve aracı olarak kullanılmaya devam ettirilmektedir.

Evet, akli örtülmüş bu yarım insan, yeryüzü tarihinin her döneminde, döneminin en tehlikeli varlığı olagelmiştir. Hatta tarih kitaplarının kalın kısımlarını da bunların

hikâyeleri, yapıp ettikleriyle doldurmuştur. Bilindiği gibi aklın örtülmesinin pek çok yolu vardır. Uyuşturucu özellikli yiyecek ve içeceklerle olabildiği gibi, telkin, ikna ve hipnotizma gibi yöntemlerle de yapılabilir. Ancak bu yöntemlerle akıl, geçici bir süreliğine devredışı kalır veya örtülür.

Sürekli uyuşturucu verildiğinde ise kişi bedenen kullanılamaz hale gelir. Bu durumu efendisinin de işine gelmez. Bu ve daha başka pek çok nedenden dolayı bu yöntemler sosyal mühendislik baronları tarafından pek tercih edilmezler. İstisnai olaylar dışında da kullanılmazlar. Tercih ettikleri asıl yöntem kalıcı bir şartlandırmadır; bu da sosyal mühendislik baronlarının yapabileceği bir şey değildir. Çok daha büyük organizasyonlara ve kadim araçlara ihtiyaç vardır. Bu baronlar, olsa olsa kadim gelenekleri olan organizasyonlardan bu yönde hizmetler alarak onlara işlerini gördürürler.

Bu şartlandırma işi sıradan örgütlerin veya kuruluşların yapabileceği bir şey değildir. Çünkü bu şartlandırma para ile pulla, mevki ile makamla, imkânla olabilecek bir şey değildir. En sıradan bir hastayı bile ikna etmeden tedavi edemezsiniz. Aynı şekilde en basitinden bir hipnotizmayı bile muhatabı ikna etmeden gerçekleştiremezsiniz.

Öncelikle insanı ikna edecek olan şey, onların içindeki içsel ve zihinsel seslerdir. O seslere hükmettiğiniz zaman ancak onları ikna eder hatta kalıcı olarak şartlandırabilirsiniz. Bunun iki yolu vardır; biri kısa, biri uzun. Uzun olana da ancak kısa olan yardım ederse başarılı olabilir. Birincisi, yani kısa olan; itikat/ iman/ ideoloji. İkincisi, uzun olan; eğitimidir.

Biz bu yazıda birincisi üzerinde duracağız. Zaten eğitim bir itikat ve ideoloji üzerinde gerçekleşmezse orada da gerçek anlamda bir şartlandırma gerçekleşmez. Dolayısıyla birinci yol izah edildiğinde ikinci yol hakkında da pek çok şey söylenmiş olacaktır.

İnsanoğlunun doğası, kendi dışına açık, kendi dışı ile birlikte tamamlanan bir özelliğe sahiptir. O çoğu zaman kendini, kendine yeterli görür. Bu yanılsamanın bir tezahürü olarak pek

çok kötülüğe imza atar. Hayatın gerçekliği zaman zaman ona yetkin ve yeterli olmadığı gerçeğini yüzüne çarparak korkularıyla onu yüzleştirir. O bu tecrübeyle yetersizliğini ortadan kaldırmak, eksikliğini gidermek, açığını kapatmak için kendi dışından yardım alması gereğini fark eder. Bunu çoğu zaman gayri ihtiyari olarak yapar.

Çünkü, çok zaman varlığının devamı ancak bu dış yardımla mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla onun doğası kendi dışındakine muhtaçlık üzerine inşa edilmiştir. Vefayı, teşekkürü, diğerkâmlığı, karşılıksız paylaşmayı, yardımlaşmayı, empati yapmayı, en önemlisi de tam olmadığını öğrenmesi için...

İnsanın en temel korkusu yalnızlığıdır. Yalnızlık korkusunun bir kısmı maddidir; bunu bir kabileye, cemaate, yapıya, devlete aidiyetle, tabi olmakla giderir. Ancak korkularının en temel kısmı manevi ve psikolojik olanıdır. Bu tür korkularını ise ancak aşkın bir Yaratıcıya/ Tanrıya, bir ideolojiye, bir dine inanarak giderir. Bu inancını da ancak toplumsal bir yapı içinde, o yapının ortak kuralları, ritüelleri çerçevesinde gerçekleştirebilir.

Dinli-dinsiz, seküler- seküler olamayan, müslim-gayrimüslim, her bir birey kendisinde var olan bu yalnızlık korkusunu kendi dışından destek alarak bir şekilde yatıştırır. Bu inançların kimisinde, tanrı merkezi noktadadır, kimisinde bilim/insan. Ancak birey/inanan açısından ikisi de aynı işlevi görür; ikisi de korkularını gidermek karşılığında kayıtsız şartsız bir itaat, bağımlılık derecesinde bir bağlılık ister. Her ikisinde de ilişkilerin bağımlılık düzeyi arttıkça “kendisini güvende hissetme”, korkudan uzaklaşma duygusu artar.

Tanrı merkezli aidiyet; din, bilim/insan merkezli aidiyet; ideoloji olarak tezahür eder. Tanrı merkezli aidiyet de, bilim merkezli aidiyet de bağımlılık ve öteki oluşturmada birbirinden farksızdır. İkisi de öteki olarak gördüğünü yok etmede, araçsallaştırmada, kendisine benzetmede yarış halindedir. Aynı şekilde “ötekinin” nazarından bakıldığında (ötekinin bağımlılığı, ne, nasıl ve kime olursa olsun fark etmez) ikisi de onlar için korkunç acılar, katliamlar, soykırımlar anlamına gelir.

(Burada aklı ve vahyi merkeze alan anlayışları, bu anlayışların korku ve yalnızlık karşısındaki durumlarını istisna ederek bunları söylemeye çalışıyorum. Bu konularda (korku ve aidiyet) bu anlayışların ne dediği nasıl bir tavır sergiledikleri, hangi metodolojiye sahip oldukları ayrı bir yazı konusu.)

Bilimin bir ideolojiye/dine dönüşerek muhatabını kayıtsız şartsız bağlanan bir inanana dönüştürmesi dinde cereyan ettiğine benzer bir süreç içerisinde oluşur. Birisi inananını rasyonelleştirerek, birisi de irrasyonelleştirerek aidiyeti ve bağımlılığı gerçekleştirir. Sonuçta ikisi de kendisini cemaat içinde tanımlayan, asla birey olamayan kesin inançlı, itaatkâr kullar oluşturur. Birisi rasyonelliği köpürtür, öbürü irrasyonalliteyi...

Aslında hem rasyonalite hem de irrasyonallite gerçeğin/hakikatin, var olanın, her bir varlığın iki temel parçasıdır. Örneğin, insan sadece et ve kemik değilse, taş da sadece taş, gül de sadece gül değildir. Taş, yeri gelir kalbe dönüşür, yeri gelir, güç ve kavi olmaya isim/sıfat olur. Aynı şekilde gül de aşıkların aşklarının göstergesi olduğu gibi, sevginin, sevgilinin adı olur. Biri diğerinden koparıldığında sadece tahrif edilmiş bir gerçeklikle, var oluşla karşı karşıya kalınmaz, hakikatin kendisi görünmez, hissedilmez hale gelir ve peşinden koşulacak bir kızıl elma olmaktan da çıkar.

İşte her biri ancak birlikte olduğunda anlamlı olan bu iki gerçeklik, kendi içkinliğinde özel bir gerçekliğe tekabül eder. Zihni süreçlerde onları anlamak, anlamlandırmak ve içselleştirmek için her biri için ayrı yöntemler, usuller kullanılır. Fikri ve sosyal hayatta birlikte var olmak durumundadırlar. Birbirlerinden koparıldıklarında, hele hele karşı karşıya getirilip çarpıştırıldıklarında her biri ayrı ayrı şer üreten bir mekanizmaya dönüşürler.

Bu rasyonalite ve irrasyonallite birlikteliği az çok her varlıkta mevcuttur. Bu iki gerçekliğin içinde en içkin bir şekilde bulunur. Ancak ikisi ile birlikte kendisi olabildiği, birisi eksik olduğunda başka bir şeye dönüşen yegane varlık insanoğludur.

İşte insanoğlunun, şartlandırılarak bağımlı ve kesin inançlı bir yaratığa dönüştürülmesi ancak bu gerçekliklerinden birinin örtülmesi veya devredışı bırakılması ile mümkün olmaktadır. Yani insan ancak tek boyutlu bir varlığa indirgendiğinde ancak şartlandırılabilir. Başkaları için kullanışlı hale gelebilir. Çünkü bu tek boyutlu varlıkta, şüphe etme, sorgulama, anlama, anlamlandırma süreçleri yani akletme melekesi devre dışı bırakılmıştır. Böyle olmak, isteyenler için hem kullanışlı bir av hem de kullanışlı avcı haline gelmektedir.